

DEBUTUL LUI GRIGORE VIERU. ASPECTE ALE RECEPTĂRII

CRISTIAN SERDEȘNIUC

Școala Doctorală de Științe Umaniste,
Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir”

Rezumat. *Generația șaizecistă în literatura română postbelică din Basarabia îl are în epicentru pe Grigore Vieru. Într-o perioadă de subjugare sovietică, poetul a reușit să se eschiveze de la tiparele literaturii ideologice. A debutat cu placheta de versuri pentru copii „Alarma” (1957). În viziunea sa, copilul reprezintă sursa de reanimare a lumii. Poezia sa pentru copii și-a propus să reeduce o nouă generație și să cultive valori moral-spirituale, totodată să dezvolte sentimentul de patriotism. Debutul poetului are loc pe fondalul presiunilor comuniste asupra identității și a culturii naționale. „Alarma” a dat vestea unei revoluții literare în Basarabia postbelică.*

Cuvinte-cheie: *copil, copilărie, „Alarma”, literatură sovietică, generația ’60.*

Abstract. *The sixties generation in post-war Romanian literature in Bessarabia has Grigore Vieru at its epicenter. In a period of Soviet subjugation, the poet did not promote ideological literature. He started with the children’s songbook „Alarm” (1957). In his vision, the child is the source of resuscitation of the world. His poetry for children aims to re-educate a new generation and to cultivate moral and spiritual values, while developing a sense of patriotism. The poet’s debut takes place against the background of communist pressures on national identity and culture. The „alarm” gave the news of a literary revolution in post-war Bessarabia.*

Keywords: *child, childhood, „Alarm”, soviet literature, generation ’60.*

Pleiada de poeți a generației șaizeciste în literatura română postbelică din Basarabia îl are în epicentru pe Grigore Vieru, devenit, în timp o conștiință artistică modelatoare, un deschizător de drumuri. Deși a scris poezie pentru toate vârstele, poetul s-a impus în literatura română dintre Prut și Nistru, în special, prin poezia sa dedicată copiilor și copilăriei. În contextul literar al anilor ’50, extrem de ostil expresiei estetice autentice, poezia sa pentru copii a produs o schimbare majoră de decor și de sensibilitate poetică. Grigore Vieru s-a eschivat de la teme dominante în epocă – înfrățirea popoarelor sovietice, admirația pentru conducătorul „iubit”, octombrei și pioneri antrenanți în proiectul de construcție socialistă a viitorului etc. – și și-a propus să reîntoarcă omul în cadrul naturii și al valorilor străbune. Aname copilul, în viziunea poetului, reprezintă sursa principală de revitalizare și revigorare a universului înconjurător.

Interesul organic pentru copii și pentru stările acestora, precum și idealul de a reeduca o generație nouă de cetățeni, lipsiți de constrângeri și falsitate, l-a determinat pe Grigore Vieru să creeze o poezie consacrată cititorului mic. Semnificativă pentru perioada anilor 50, placheta de debut „Alarma” (1957) a produs un reveriment al artisticului în literatura noastră. După o lungă perioadă de „rătăcirii dogmatice” (Mihai Cimpoi) a literaturii basarabene prin hățișul proletcultist, „Alarma” viereană oferea un nou stindard estetic și chiar etico-estetic, prin faptul că pune reflectorul pe om și valorile umane, pe vârsta marilor miracole și bucurii, pe frumusețea copilăriei netrucate, nefalsificate – așadar, organice, firești, autentice.

Cartea „Alarma” apare în anul 1957, la editura „Școala Sovietică”. Contextul social-politic în care apare cărțuia lui Vieru era totalmente ostil literaturii adevărate. Restricțiile impuse de regimul autoproclamat din anul '55 puneau la index nu doar libertatea exprimării, dar și reperele identității naționale. Scriitorii care nu se conformau clauzelor partinice riscau să fie torturați, expulzați sau privați de dreptul de a scrie. Cenzura brutală a cărților a funcționat la turajii maxime împotriva culturii și a spiritualității autohtone, scriitorii noștri fiind puși în situația de a plăti un greu tribut ideologiei comuniste, glorificând partidul și pe Stalin personal (Vîntu, 2013, p. 399).

Semnificative pentru scriitorii neîncadrați în parametrii literaturii sovietice și care nu s-au solidarizat cu noțiunile și conceptele proletcultiste sunt etichetele „decadent” și „apolitic”, ceea ce însemna o neconcordanță și incompatibilitate a operelor literare cu viziunile și orientările regimului instaurat. În contextul politizărilor masive din anii '40-'50, cea mai mare parte a operelor literare este destinată cititorilor adulți. Textele aveau menirea de a scanda imnuri de elogiare a figurilor de partid, a concepțiilor de rusificare, promovând munca țaranului neșcolit și evlavia puterii comuniste. Operele literare pentru copii reprezentau niște istorisiri anoste, plictisitoare despre prietenia copiilor de diferite naționalități, despre necesitatea de a-și iubi „fierbinte” patria sovietică de necuprins (Negură, 2014, p. 104). Textul pentru copii trebuia să întrunească câteva condiții: simplificarea mesajului, accesibilitatea conținutului și ritmicitate.

Poezii-piloni ai ideologiei sovietice, ca Emilian Bucov, Andrei Lupan nu aveau cum să evite tema copilului și a copilăriei – o temă cu mare miză educațională în spiritul partinic. Curios e faptul că poezia lor pentru copii nu întrunește toate criteriile ideologiei oficiale. În 1947 Emilian Bucov publică povestirea sa în versuri „Andrieș”, iar Liviu Deleanu – „Poezii pentru copii”. „Sub acoperirea oferită de convenția fabulosului și a ludicului literaturii pentru copii, Bucov și Deleanu realizează, în plină campanie jdanovistă, producții aproape lipsite de patosul și de emfaza ce caracterizau literatura epocii” (Ciocanu, 1998, p. 264). Volumele au stârnit critici dure pentru „erorile politice pe care le-ar comporta: «reprezentarea idealistă a trecutului», «apolitismul» și «imoralitatea»” (*ibidem*, p. 264). Din acest moment, cenzura comunistă

insistă asupra ideii de a aronda întreaga literatură, atât cea pentru adulți și cât și cea pentru copii, celor două condiții: textele trebuie să fie mobilizatoare și moralizatoare. Este vorba despre o percepție abstractă și limitată a psihologiei cititorului mic, educându-se în prim plan „naționalismul”, demagogia și datoria față de „Patria-Mamă”. Literatura „moldovenească” pentru copii avea obligațiunea de a pregăti viitori revoluționari ai sistemului comunist, care să propage o politică de deznaționalizare, antiromânească și antilingvistică.

Ideologia restrictivă a dominat halucinant societatea, adulții cât și copiii. Concepțiile estetice despre umanitate au fost înlocuite cu nenumărate crezuri partinice impuse insistent mediului de creație. Literatura „moldovenească” sovietică a devenit între timp o formă de mutilare a conștiinței umane, de debarasare a țaranului basarabean de spectrul valoric spiritual. Regimul totalitar a creat un univers „ideal” artificial și a declanșat un experiment social în scopul degradării ființei umane. Răul ideologic a dominat întreaga ființă națională: limba, istoria, cultura, originile străbune, folclorul, religia, precum și dreptul la exprimarea opiniei. Principalul scop al totalitarismului a fost crearea unui comunism total. Miza a fost dezbinarea poporului de albia străbună, de graiul matern, de propria identitate națională. Literatura sovietică pentru copii, departe de matca firească a literaturii, s-a identificat cu un „cod” de aclamații în favoarea programului socialist, departe de esențele paradisului copilăriei. Poezia sovietică pentru copii nu exprima nici pe departe splendoarea naturii și idealul copilăresc. Copilul este văzut în ipostaza unui viitor „războinic”, un descendent al dăinuirii regimului. Poezia timpului refuză contactul cu universul înconjurător și este orientată spre crearea unei agitații exagerate și insistente de ascensiune pe scara ierarhică în statutul comsomolist: octombrei, pioneri, comsomoliști.

În anul 1950, în cadrul plenarei a VIII-a a conducerii Uniunii Scriitorilor Sovietici din URSS, s-a hotărât ca scriitorii să creeze opere literare pentru copii numeroase și de bună calitate (*ibidem*, p. 264). Cei mai reprezentativi autori care scriau poezii pentru copii erau: Liviu Deleanu, Vladimir Rusu, Vladimir Belistov și Valentin Roșca. După Petru Negură, în perioada 1946-1948, au fost editate în URSS circa 3350 de titluri de cărți pentru copii, cu un tiraj de peste 116 milioane. Pentru sporirea activității literare, în cadrul USM a fost instituită o secție aparte de literatură pentru copii, fapt pentru care în anul 1952 își fac apariția peste 50 de opere pentru copii. Rezoluția USM de a produce mai multă literatură pentru copii a condiționat o activitate scriitoricească prolifică. Orgoliul scriitorilor basarabeni a fost stimulat și de percepția colectivă a breslei că nu poți fi un scriitor popular dacă nu ești în stare să scrii opere pe înțelesul unui copil (*ibidem*).

La începutul anilor '50, societatea moldovenească este profund dezorientată de efectele dictaturii totalitare. E momentul în care se produce debutul lui Grigore Vieru. Placheta de versuri „Alarma” a anunțat despre apariția unei poezii noi în literatura basarabeană, considerată de critica

totalitară ca fiind una excentrică. Bântuit de manifestările cumplite ale regimului ideologic, poetul afirmă că aparține celei mai tragice generații de moldoveni, care a fost educată la școală fără Eminescu (*ibidem*, p. 279). Poetul a râvnit mult ca să revigoreze literatura, să o readucă la dimensiunea lirismului și să iasă de sub tiparele proletcultiste. În locul imaginii unui copil ghidat de „vitejia” tatălui și educat în stil „ostășesc”, poetul își propune să inițieze copilul (micul cititor) în tainele universului naturii. În obiectivele sale artistice nu se mai încadrează canonul „patriotic” lozincard, ci descoperirea mirajului paradiziac al copilăriei. Poezia viereană pentru copii vine să împrietenească micul cititor cu habitatul în care trăiește. Reperete imaginative ale poeziei sale își propun să regenereze și să tonifice mentalitatea copilului „înșelat” de propaganda ideologică despre noțiuni de patrie, neam, țară etc. Urmărit de cenzura comunistă, controlat riguros de forțele autoritare, poezia lui Grigore Vieru este constrânsă să accepte și unele formule sau precepte „de regim”. În placheta de debut „Alarma”, poetul utilizează unele clișee ale literaturii sovietice, ca de exemplu, în poezia „Colhozul” sau „Înștiințare”, însă poetul o face pentru a-și face volumul publicabil. Era un tribut pe care-l plătea în mod obligatoriu orice autor în perioada totalitaristă. Placheta de versuri „Alarma” conține 38 de poezii (în grafie slavonă) accesibile și ușor memorabile, stimulative și dinamice, de o cadențare particulară prin care poetul întrevide un dialog între copii și necuvântătoarele existente, un joc pueril surprinzător. Textele sunt însoțite de imagini atractive și captivante, prin care poetul sugerează reprezentarea unui univers candid. Cunoscător a năzuințelor copiilor, Grigore Vieru ilustrează prin „Alarma” un mediu calm și solar, unde nu au loc confruntări între oameni, dispute și polemici, o lume unde domină prietenia.

Prima lucrare despre specificul poeziei viereane îi aparține exegetului Mihai Cimpoi. În „Mirajul copilăriei”, apărută în 1968, exegetul remarcă trăsăturile distinctive ale poeziei viereane pentru copii: simplitatea, accesibilitatea, muzicalitatea și melodicitatea, personificarea, ludicul, poeziile care se transformă în narațiuni surprinzătoare, umanizarea, miniaturalul, alegoria, construcția parabolică și alte particularități originale caracteristice unei poezii „noi” în literatura postbelică. După Mihai Cimpoi, pentru a realiza o prezentare amplă a unui material, Grigore Vieru introduce o varietate de „constatative” (Cimpoi, 1968, p. 16). O remarcă foarte importantă e remarca exegetului precum că la Vieru observația „are adâncime” (*ibidem*, p. 16), poetul oferindu-i cititorului prilejul de a-și forma propriile silogisme printr-o redublare imaginativă: pe de o parte imaginația poetului, pe de altă parte imaginația copilului. Mihai Cimpoi consemnează că în placheta de versuri „Alarma”, Vieru vorbește cu cititorul lui despre toate, știind că el tinde să înțeleagă realitatea din jur, la fel ca și omul matur, ca și filozoful (*ibidem*, p. 20).

Despre Vieru s-a scris mult, începând cu monografia lui Mihai Cimpoi, apoi Mihai Dolgan, Stelian Gruia, Fănuș Băileșteanu și mulți alți comentatori ai timpului. Vladimir Beșleagă recunoaște faptul că după atâția exegeți și studii asupra creației lui Grigore Vieru e greu să mai adaugi ceva. Scriitorul remarcă faptul că placheta de versuri pentru copii „Alarma” apare ca semnal al stării de frică, de întuneric, singurătate și de moarte (Beșleagă, 2009, p. 271). Un moment esențial pentru înțelegerea debutului vierean, după Vladimir Beșleagă, este contextul istoric – moartea lui Stalin din 1953, demolarea statuiilor partinice din ’56 și deschiderea unei librării cu literatură în limba română la Chișinău. Vladimir Beșleagă își amintește despre ora debutului în calitate de invitat al discuțiilor pe marginea plachetei de versuri „Alarma” la Editura Sovietică. Vieru a fost dur criticat de cenzura timpului pentru conținutul textelor, pentru „greșelile” gramaticale și pentru că „nu cunoaște limba „literară”. Poetul s-a ales cu o „săpuneală/ păruială” (*ibidem*, p. 272) pe care nu a uitat-o toată viața. Însă bucuria debutului i-a fost mare, poate printre cele mai mari din viață, căci poetul menționa că la apariția primei cărți s-a închis în casă și a stat o zi întreagă cu cartea față-n față, ca și cu prima dragoste (Băileșteanu, 1995, p. 8).

Prin faptul că Grigore Vieru, de la ora debutului cu placheta de versuri „Alarma” (1957), întâmpina o popularitate crescândă, valul de contestări și atacuri n-a întârziat să apară din partea cenzurii, chit că unele poezii țin de „poetica” timpului. „Cerul e albastru tare!/ Încă e și mai frumos/ Când plutește-n depărtare/ Hulubașul luminos.// Cerul mulți hulubi mai are!/ Dar ne este și mai drag/ Cu rachete călătoare/ Și cu roșul nostru steag.// Cerul multe stele are!/ Dar mai mândru va fi el/ Când va arde printre ele/ Și steluța de-octombrel.” (Cerul). La fel și versurile: „Cu rachete călătoare/ Și cu roșul nostru steag” și „Când va arde printre ele/ Și steluța de-octombrel.” Asistăm la un scenariu dublat, starea eului liric fiind transpusă pe două registre, unul fiind cel oficios și altul, care ține de o dorință ascunsă a eului liric de a ieși „zburând asemenea unui porumbel” din labirintul interdicțiilor existențiale: „Când plutește-n depărtare/ Hulubașul luminos”. Hulubul (porumbelul) nu este doar un simbol al păcii, dar și al triumfării Binelui asupra Răului. În studiul său, exegetul Mihai Cimpoi comentează astfel semnificația ultimului vers: În finalul poeziei „poetul nu putea să țină cont și de psihologia cititorului, căruia îi este adresată poezia: de la „explicație” el revine la acea arzătoare dorință „de a deveni octombrel”, de a se mândri cu steluța-i, adică – metaforic – de a participa la frumusețea cerului” (Cimpoi, 1968, p. 21-22). Deci, în urma celor analizate, accentul „stelutei” nu are (doar) o conotație ideologică, expresia lirică exprimând ardoarea copilului de a cunoaște universul celest. Or, pe de altă parte, critica literară recunoaște tributul pe care poetul l-a plătit regimului prin astfel de poezii, dar trebuie să ținem cont de faptul că era un tribut de neocolit atunci pentru un scriitor care se dorea publicat. Mai

târziu, peste ani, după '89, Grigore Vieru va sparge tăcerea și va mărturisi despre prigoana împotriva latinității și a mutilării ființei umane.

În pofida celor câteva versuri cu simboluri comuniste, placheta de debut „Alarma” (1957) demonstrează o legătură organică a eului liric cu lumea edenică a copilăriei. Despre originile poeziei sale, poetul mărturisește că poezia sa pornește de acolo, din copilărie (Vieru, 1989, p.5). Unele evenimente autobiografice și-au găsit ușor apariția în poezia viereană pentru copii: războiul, sacrificiul matern, copilăria trăită în sânul naturii. Marcat de greutățile unei copilării anevoioase, Vieru nu practică o poezie a revoltei, a strigătului, ci, dimpotrivă, situează eul liric într-un cadru protector, tutelar, confesiv. Poezia pentru copii e o sublimă retragere din lumea de terori și suferințe ale adultului și de pătrundere într-un spațiu de ocrotire, de protecție sub semnul magicului, a miticului: „...Poezia pentru maturi înseamnă, în cazul meu, aratul pe arșiță într-un pământ uscat. Poezia copiilor este ploaia curată, care mă spală de colbul zilei, mă înseninează și mă întărește în vederea aratului. Eu când nu mă înțeleg cu cei mari, mă întorc între copii, la care „mă cheamă în jocul lor fără să-mi ceară în schimb niciun compromis”. Când plouă. Ne ascundem în vreo căsuță pustie de melc unde ne spunem povești” (Cimpoi, 2003, p. 335-336). Prin intermediul micului cititor, poetul are șansa de a se întoarce în timp, de a retrăi, de data aceasta, la modul artistic mirajul copilăriei. În reprezentările de vis ale copilăriei, poetul reliefează un spectru larg de valori umane. În convingerea poetului, a crește înseamnă a nu lăsa să moară copilul din tine (Vieru, op.cit., p. 19).

Arhip Ciubotaru mărturisește că a avut marele noroc să cunoască poezia viereană înainte de apariția plachetei de debut „Alarma”. Poetul și dramaturgul susținea că talentul viitorului poet era vădit încă din adolescența lui Vieru. Aflați într-o perioadă presantă, „lumea era dornică de cuvântul frumos. Ne încuraja după fiecare poezie sau povestire cu aplauze darnice. Cel mai aplaudat de copii și de oamenii în etate era Grigore Vieru. Îmi amintesc ce explozii de aplauze urmau după Nică cel cu șapte mâini sau după „Hultanul ce o făcea pe-aeroplanul”, citite de poet de pe niște petice de hârtie (până la apariția *Alarimei* mai era încă)” (Ciubotaru, 2010, p. 329).

„Alarma” din '57 a fost și rămâne pașaportul vierean de intrare în istoria literaturii române basarabene. Vasile Vasilache povestește despre efectul apariției cărții și ecourile sale produse în literatura postbelică. Scriitorul mărturisește că încă de pe atunci, la începuturile anilor '60, se vădea poetul pur, „Alarma” anunța un talent veritabil. Senzitivitatea civică de abia că înmugurea în el (Vasilache, 2010, p. 323). Ion Druță mărturisește că, după cum poezia lui Andrei Lupan a descălecat la Chișinău să polemizeze cu acea vorbărie goală, din multe lucrări literare, ce domnea în primii ani

de după război, versurile lui Vieru au venit să lupte cu promovarea unei literaturi mai tinere și mai dibace (Druță, 2010, p. 267-268).

Preocupat de „salvarea” copilului de propaganda sovietică, chiar de la prima carte de poezii „Alarma”, poetul face o apologie a iubirii. În viziunea sa, omul de toate vârstele poate fi salvat doar prin sentimentul iubirii de mamă, de patrie, de limba și valorile străbune, de natură. Într-unul din interviurile sale, în 1984, poetul se expune despre problema omenirii, amenințată de un posibil cataclism atomic (Vieru, 1989, p. 47). Iată de ce poetul insistă inclusiv în poezia pentru copii asupra necesității de conviețuire în armonie cu natura înconjurătoare. Grigore Vieru reușește să-l împrietenească pe copil cu tot ce există în jurul lui: „Soare, soare, domn bălai,/ Spune câte raze ai?/ – Zău că nu știu, măi nepoți,/ Câte am, ajung la toți!// Soare, soare, domn frumos,/ La câți dai lumină jos?/ – Nu știu, eu mă socotesc,/ Pe câți mângâi și-ncălzesc!” (Cântecul soarelui). Inocența desăvârșită a copilului este un prilej de a-i sensibiliza pe oamenii maturi. Copilul iubește fără rezerve, el caută iubirea și tandrețea oriunde, în special în mediul unde se dezvoltă și crește. Iubirea la Grigore Vieru e „tot ceea ce-l leagă de viață, de pământ și de oameni” (Cimpoi, 1968, p. 57). Filonul iubirii dăinuie în poezia viereană de toate categoriile: poezia pentru copii; lirica pentru maturi, în general despre femeie; poezia despre natură; poezia dedicată mamei; poezia patriotică și despre limbă; lirica folclorică, moral-spirituală și dedicațiile. Din iubire, Grigore Vieru a creat un paradis propriu al copilăriei – un univers al revelațiilor, al trăirilor profunde și a tinderii spre orizonturi solare, spre bucurie și pace. Poetul promovează o poetică a păcii, a chemării la dragoste și armonie. Însăși copilul, în poezia lui Vieru, se identifică cu sentimentul sacral al iubirii.

În aserțiunea poetului, copilul are nevoie de comunicare, de afecțiune și receptivitate. Astfel că poezia lui Grigore Vieru cultivă o cultură a comunicării: între copil și alți copii, între copil și necuvântătoarele, între copil și mama sa, între copil și universul cosmogonic: „Soare, soare, frățioare,/ Hai dă drumul la izvoare,/ Scoate iarba din țărână,/ Spune păsării să vină!// – Pe izvor l-am slobozit,/ Pe ogor l-am înverzit,/ Păsărelele vin zglobii,/ Ce porunci mai am, copii?!” (Soare-soare, frățioare!”).

Critica contemporană are o receptare neunivocă a poeziei lui Grigore Vieru. După Mircea Radu Iacoban, două dintre cele mai autorizate voci ale criticii momentului îl văd complet diferit. Alex Ștefănescu îl consideră „unul dintre cei mai sensibili poeți din câți au scris în limba română”, în vreme de Nicolae Manolescu îl vede „total depășit”, încadrându-l printre „basarabenii defazați” (Iacoban, 2010, p. 332). Criticul Andrei Țurcanu contestă dur criticile aspre în adresa lui Grigore Vieru. În opinia lui, pentru a vorbi despre personalitatea poetului, trebuie să cunoști bine istoria literaturii postbelice, restricțiile presante, efectul ideologiei totalitare care a contribuit la „mutilarea” mentalității umane. Criticul se adresează nesimpatizanților, afirmând că nu e neapărat (și nici nu cred că e normal) să ridici osanale creației lui Grigore

Vieru, dar nici să arunci piatra în oglindă – lipsa sau spargerea oglinzii nu ne face mai buni, mai frumoși, mai geniali (Țurcanu, 2016, p. 54). Grigore Vieru este un deschizător de „drumuri” în poezia contemporană, asemeni lui Nicolae Labiș, e un alt „buzdugan” al generației șaizeciste. E cel care a creat o „nouă” poezie într-o literatură aflată sub semnul dispariției și al „înghețului”. După Andrei Țurcan, fără de Grigore Vieru literatura română din RSSM, dar și cea din postsovietică, ar fi avut altă față (Țurcan, op. cit., p. 55).

În anul 1960 poetul scrie poezia „Curcubeul”: „Ploaia stă... Din loc dosit/ Ies gânganii fără număr./ Cerul șade ghilosit/ C-un ștergar vărgat pe umăr.// Trei băieți/ Nătăfleți –/ Unul creț/ Și altul cârn./ Cel’lalt – pistruiat și gros,/ C-o prăjină și un târn/ Au dat curcubeul jos.// Iar acuma stă de-și ia/ Fiecare partea sa:/ Cârnul – albastrul de cicoare,/ Crețul – galbenul din soare,/ Cel’lalt – roșu și-a ales./ Darm cum nu s-au înțelese/ A cui parte-i mai frumoasă,/ Au plecat pe-acasă toți/ Supărați vreo săptămână... (...)”. După Andrei Țurcanu, nici poezioara „Curcubeul” de Grigore Vieru, unde (tri)culorile curcubeului apăreau în ordinea tricolorului național românesc, nu e altceva decât o nălucire a unuia dintre anonimii soldați-cenzori ai Partidului postați pretutindeni în labirintul de supraveghere editorială al epocii (*ibidem*, p. 22). Poezia „Curcubeu” a fost publicată în cartea „Trei iezi” (1970) și a fost strict interzisă. Textul a produs un șir de polemici despre culorile selectate și aranjamentul lor contextual. Criticul Andrei Țurcanu mai adaugă că această poezie a stârnit tambălău (*ibidem*), căci cele aproximativ 7000 de exemplare au fost retrase de pe rafturile editurii, iar paginile cu poezia respectivă au fost „decupate” într-un mod respingător. Într-unul din interviurile sale, Grigore Vieru mărturisea: „(...) Greu mi-a fost sub aspect ideologic. După ce, în 1970, mi-a fost hăcuit întregul tiraj al unei cărțului pentru copii, („Trei iezi”), din cauza unei poezioare pentru copii în care se descoperise Tricolorul românesc, poezia mea era citită cu lupta de către cenzură.” (Dumbrăveanu, 2020). Ne dăm bine seama că opunerea împotriva cenzurii ideologice era zadarnică. Literatura basarabeană s-a aflat într-o situație strict controlată și fără precedent. Neconcordanța poeziilor cu „literatura” de propagandă era soldată cu desconsiderare, admonestare sau chiar privațiune de libertate. Criticul Andrei Țurcanu menționează că peste ceva vreme, forurile diriguitoare au înțeles prea bine că la mijloc e doar o coincidență întâmplătoare (Țurcanu, op. cit., p. 22).

Totuși, în poezia „Curcubeul”, blamată și dezaprobată de critica totalitară, criticul Nina Corcinschi consideră că există un strat subversiv, dacă ne gândim nu neapărat la distribuția culorilor, care poate fi accidendată, ci la relația copilului care *vede/ simte* cu părintele care refuză să *vadă* (Corcinschi, op. cit., p. 22). În viziunea criticului, persistă totuși ideea de atașament al copilului față de presupusul tricolor și relația frățească cu ceilalți copii: „De! Ca frații! La un loc!/ Zice omul bucuros:/ Măi, ce curcubeu frumos!” (Curcubeul). Finalul poeziei exprimă admirația poetului pentru simbolica națională, e un manifest

aluziv pentru perpetuarea originilor străbune. Pe de altă parte, Andrei Țurcanu refuză ideea poetului de a fi „un revoltător” înflăcărat, mărturisind că poetul nu a fost nici pe departe un luptător capabil de îndrăzneli diversioniste (*ibidem*, p. 23). Ba mai mult, criticul declară că Grigore Vieru avea o teamă imensă față de URSS, din motiv că nu a îndrăznit nici să semneze în '88 scrisoarea de susținere a limbii române. Însă poezia viereană a avut un rol imens de reculturalizare, motiv pentru care Grigore Vieru a fost urmărit toată viața de repulsia ideologică comunistă.

După Bogdan Crețu, generația șaizecistă, al cărei exponent este considerat Grigore Vieru, descoperă cu întârziere tradiția estetică a literaturii române, decupând din ea ceea ce slujește programul de recuperare a identității naționale (Crețu, 2020, p. 16). În viziunea criticului, într-un imperiu „moscovit” e greu să faci literatură, iar apărută în acest regim totalitar, literatura are, implicit, o miză politică pe care nu o putem ignora în actul reevaluării (Crețu, op. cit.). Apariția plachetei de versuri „Alarma” (1957), scoasă de sub tipar cu grafie chirilică, este un semn vădit a tentativelor comuniste de a întrerupe dramatic, sub orice formă, legăturile literaturii basarabene cu matca literaturii române, de a dezbină spiritul civic și de a mutila conștiința națională. Criticul Bogdan Crețu remarcă faptul că în perioada represiunilor staliniste din Basarabia românitatea nu o dată a fost un cap de acuzare care a putut aduce chiar moartea (*ibidem*, p. 15). Așadar, tiparul latin în perioada dominației totalitare se afla sub semnul imposibilului. În ciuda faptului că Vieru debutează cu o cărțuie pentru copii apărută în chirilică, poetul se identifică cu un mesager revigorator de lirism.

De o apreciere rezonabilă placheta de versuri „Alarma” se bucură și din partea criticului Maria Șlehtițchi. Criticul afirmă că placheta de debut „Alarma” făcea dovada apariției unei voci literare inconfundabile în literatura basarabeană (Șlehtițchi, 2010, p. 279). În aserțiunea Mariei Șlehtițchi, încă de la începuturi, Grigore Vieru se anunță drept „un poet remarcabil al copilăriei, ca stare plenară, ca al doilea univers, creat de copil, adevărat *homo ludens*” (Mihai Cimpoi) (*ibidem*, p. 279). Criticul remarcă faptul că primele poezii viereane pentru copii s-au folclorizat într-o perioadă record, ceea ce demonstrează atașamentul intens al copiilor față de poeziile cadrului intim al copilăriei, totodată înalta lor apreciere. Copilul vierean este cuminte, tolerant și ascultător, el caută să descopere marile rosturi umane.

O mare pondere în epocă au avut-o și „Albinuța” și „Abecedarul”. Nicolae Mățaș, fostul ministru al Științei și Învățământului în perioada 1990-1994 susținea că prin versurile sale dedicate cititorului mic, mai ales prin cele didactice „Albinuța” și „Abecedarul”, Grigore Vieru a devenit un adevărat și însemnat povătuitor al copiilor (Mățaș, 2010, p. 32). În felul acesta, Grigore Vieru – Poetul și Învățătorul – ne-a lăsat drept moștenire cea mai mare comoară: demnitatea națională și mândria civică de a avea o istorie, o limbă, o cultură autentică.

Placheta de versuri „Alarma” a avut un rol considerabil la reorganizarea sistemului de învățământ din capitală. Din 1947 instituțiile de învățământ cu predare în limba română și-au sistat practic activitatea. Tocmai în '59, la Chișinău se deschise o singură grupă, locurile fiind completate în scurt timp. Din insistența lui Grigore Vieru, Vladimir Beșleagă și Mitrofan Vatavu, la Chișinău s-a deschis, la sfârșitul anului '59, o grădiniță cu program de instruire în limba română. „Alarma” a însemnat un imbold la redeșteptare națională și un ecou rezonant de apariție în cultura basarabeană a unui poet excepțional. După Ștefan Tudor, intențiile poetul a suportat o critică acerbă din partea autorităților comuniste (Tudor, 2009, p. 320), pentru că poetul a contribuit substanțial la reîmprospătarea literaturii didactice pentru preșcolari și copii, iar „Alarma” nu face excepție.

Pe lângă placheta de versuri „Alarma” din 1957, din afecțiunea și interesul poetului pentru copii și pentru misterele copilăriei, Grigore Vieru a scris următoarele cărți: „Muzicuțe” (1958), „La fereastra cu minuni” (1960), „Ce poezie știi tu?” (1961), „Făt-Frumos”, „Curcubeul”, „Bună ziua, fulgilor!”, „Soarele cel mic”, „Mulțumim pentru pace!”, „Făgurași” (1963), „Poezii de seama voastră” (1967). Dintre literatura didactică pentru copii și preșcolari remarcăm „Abecedarul” (1970) și „Albinuța” (1980), pentru care rămâne înalt apreciat în întreaga lume și postum. Una mai captivantă decât alta, poezia viereană pentru copii reprezintă o suită de experiențe ale copilăriei, mărturisiri infantile și dialoguri ficționale confesive între copil și mediul înconjurător. Poetul îl surprinde pe micul cititor grație unei poetici care estetizează *sinceritatea confesiunii*. *Firescul, naturalul, organicul* sunt componentele acestei poetici. În felul acesta, poetul semnează pactul încrederii și al adeziunii la valorile umane pe care le conține poezia sa. Vieru apelează la un registru vast de augmentative, diminutive, interjecții onomatopeice, formule artistice care să sporească puterea de empatizare a copilului cu poezia sa. După Iulian Filip, în poezia pentru copii, Grigore Vieru se ghidează după stăpânirea unei reguli esențiale: „codul trilingv copilăresc (joc, revelație, deliciu)” (Filip, 2009, p. 256). Acestea și sunt reperele adevăratei poezii pentru copii!

Referințe bibliografice:

1. Băileșteanu, Fănuș. *Grigore Vieru. Omul și Poetul*, București: Editura Iriana, 1995.
2. Beșleagă, Vladimir. *La început, Grigore Vieru*, în: *Limba Română*, nr. 1-4 (163-166), anul XIX. Chișinău, 2009, p. 270-272.
3. Cimpoi, Mihai. *Istoria literaturii române din Basarabia*, Chișinău: Litera, 2003.
4. Cimpoi, Mihai. *Mirajul copilăriei*, Chișinău: Editura „Lumina”, 1968.
5. Ciocanu, Ion. *Literatura română contemporană din Republica Moldova*, Chișinău: Litera, 1998

6. Ciubotaru, Arhip. *Inscripții pe o fotografie veche*, în: Grigore Vieru, poetul. Chișinău: Întreprinderea Editorial-Poligrafică *Știința*, 2010, p. 329-332.
7. Druță, Ion. *Creația poetului*, în: Grigore Vieru, poetul. Chișinău: Întreprinderea Editorial-Poligrafică *Știința*, 2010, p. 267-269.
8. Dumbrăveanu, Luminița. *Limba Română și Tricolorul n-au fost o pomană... Poezia „Curcubeul” de Grigore Vieru – interzisă-n ’70*. <http://flacaratv.md/limba-romana-si-tricolorul-n-au-fost-o-pomana-pentru-ele-s-a-luptat-poezia-curcubeul-de-grigore-vieru-interzisa.html> (link accesat 04.08.2020).
9. Filip, Iulian. *Întârzierea în copilărie a lui Grigore Vieru*, în: Limba Română, nr. 1-4 (163-166), anul XIX. Chișinău, 2009, p. 256-261.
10. Iacoban, Mircea Radu. *Un firicel de om, Grigore Vieru*, în: Grigore Vieru, poetul. Chișinău: Întreprinderea Editorial-Poligrafică *Știința*, 2010, p. 332-333.
11. Mățaș, Nicolae. *Grigore Vieru. Referințe și aprecieri*, în: Grigore Vieru. Bibliografie. Ediția a 2-a revăzută și completată. Chișinău: „Baștina-Radog” SRL, 2010.
12. Negură, Petru. *Nici eroi, nici trădători. Scriitorii moldoveni și puterea sovietică în epoca stalinistă*, Chișinău: Cartier, 2014.
13. Șleahțișchi, Maria. *Literatura pentru copii: între inocență și nostalgia jocului*, în: Grigore Vieru, poetul. Chișinău: Întreprinderea Editorial-Poligrafică *Știința*, 2010, p. 279-280.
14. Tudor, Ștefan. *Alarma!* în: Limba Română, nr. 1-4 (163-166), anul XIX. Chișinău, 2009, p. 319-320.
15. Țurcanu, Andrei și alții. *Cartea din mâna lui Hamlet. Nina Corcinschi în dialog cu Andrei Țurcanu*, Chișinău: Editura Cartier, 2016.
16. Vasilache, Vasile. *Neogoitul Grigorie*, în: Grigore Vieru, poetul. Chișinău: Întreprinderea Editorial-Poligrafică *Știința*, 2010, p. 323-324.
17. Vieru, Grigore. *Cine crede*. Chișinău: Literatura artistică, 1989.
18. Vieru, Grigore. *Numele tău*, Chișinău: Cartier, 2020.
19. Vîntu, Victoria. *Literatura postbelică basarabeană. climatul creației*, în: *Analele Științifice ale USMF „N. Testemițanu”*. 2013, nr. 2 (14), p. 398-401.